

BADANIA WIELOKULTUROWEGO STANOWISKA ŚLĘZA 10, GM. KOBIERZYCE, WOJ. DOLNOŚLĄSKIE*

Stanowisko Ślęza 10 odkryto w 1980 roku podczas badań powierzchniowych prowadzonych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski, na obszarze 81–28 (archiwum SOZ we Wrocławiu). Ponieważ stanowisko to było w znacznej części zagrożone przez budowę dwóch pasów jezdnych autostrady A-4, po południowej i północnej stronie istniejącej drogi szybkiego ruchu (ryc. 1), zostało wytypowane do badań sondażowych, które przeprowadzono w 1996 roku. Wykonane prace potwierdziły istnienie na stanowisku nieruchomych obiektów archeologicznych, co spowodowało konieczność podjęcia planowych, szerokopłaszczyznowych badań wykopaliskowych całej zagrożonej powierzchni. Prowadził je, z przerwami, w 1998 i na początku 1999 roku zespół Instytutu Archeologii i Etnologii PAN Oddział we Wrocławiu pod kierownictwem prof. dr hab. Grzegorza Domańskiego, przy współpracy w terenie mgr Tomasza Gralaka, dr Elżbiety Kłosińskiej, mgr Andrzeja Kosickiego i dr Leszka Żygadło. Całość badań finansowała Agencja Budowy i Eksploatacji Autostrad w Warszawie.

Stanowisko położone jest w północnej części Równiny Wrocławskiej wchodzącej w skład Niziny Śląskiej (J. Kondracki 1994). Jest ono zlokalizowane na lewym brzegu rzeki Ślęzy w jej dolnym biegu. Współcześnie, jest to rejon tzw. węzła bielańskiego autostrady A-4, który przylega do południowych rogatki Wrocławia. Stanowisko zajmuje wycinek podstawy zbocza doliny Ślęzy, które przechodzi w kierunku zachodnim w wysoczyznę morenową¹. Strefa krawędziowa tej wysoczyzny rozcięta jest nieckowatymi, suchymi dolinami denudacyjnymi. Autostrada założona została w osi jednej z takich dolin, zatem stanowisko znajduje się w strefie przejściowej między wylotem zboczowej, suchej doliny denudacyjnej a terasą stanowiącą dno doliny Ślęzy. Obszar ten cechują niewielkie różnice wysokości względnych; w obrębie stanowiska deniwelacje nie przekraczają 1 m. Zdaniem dr H. Chmala, pomimo, iż obiekty archeologiczne położone są względnie nisko (2,5–3,5 m) w stosunku do średniej wody w korycie Ślęzy, stanowisko nigdy nie było zalewane powodziowo.

¹ Ekspertyzę pozycji geomorfologiczno-geologicznej stanowiska wykonał dr H. Chmal z Instytutu Geografii Uniwersytetu Wrocławskiego w ramach programu „Trakt” finansowanego przez Fundację Na Rzecz Nauki Polskiej (maszynopis w archiwum IAE PAN Oddział we Wrocławiu).

* Ryciny 2 i 7 znajdują się na kolorowej wkładce.

Badania geomorfologiczne i litostratygraficzne wykazały, że na całym obszarze stanowiska (przed odhumusowaniem) występowała pokrywa pyłów piaszczysto-ilastych o miąższości 0,40–0,90 m, które pod względem genetycznym określić można jako utwór lessopodobny lub też piaszczysty less. Pokrywa ta powstała w środowisku peryglacialnym w okresie zlodowacenia Wisła. Nosi ona cechy przeobrażeń deluwalno-soliflukcyjnych (smugowana tekstura, zapiaszczenie, wzrost miąższości zgodny z nachyleniem terenu). Na podłożu pokrywy lessopodobnej wykształciła się gleba płowa z warstwą próchniczą o miąższości 0,30–0,55 m. Największą jej miąższość uchwyciono we wschodniej, najniższej położonej części stanowiska, co jest skutkiem splukiwania osadów i tworzenia się deluwium, w ostatecznej postaci rolniczego (erozja gleby z pól ornych).

Stanowisko przedzielone było terenem niedostępnym do badań. Tworzył go nasyp drogi szybkiego ruchu o szerokości 35 m (ryc. 1). Po dwóch stronach nasypu w liniach rozgraniczających inwestycję drogową założone zostały wykopy badawcze. W pasie południowym (S), w strefie przylegającej do nasypu drogowego od południa, otwarty został wykop o szerokości 30 m i długości 108 m. Od północy, w pasie północnym (N), wykop objął przestrzeń o szerokości od 20 do 40 m i długości około 250 m (ryc. 2). W trakcie badań dokonano rozdziału stanowiska na część południową i północną. W konsekwencji zastosowano odrębną numerację odkrywanych obiektów dla poszczególnych wykopów.

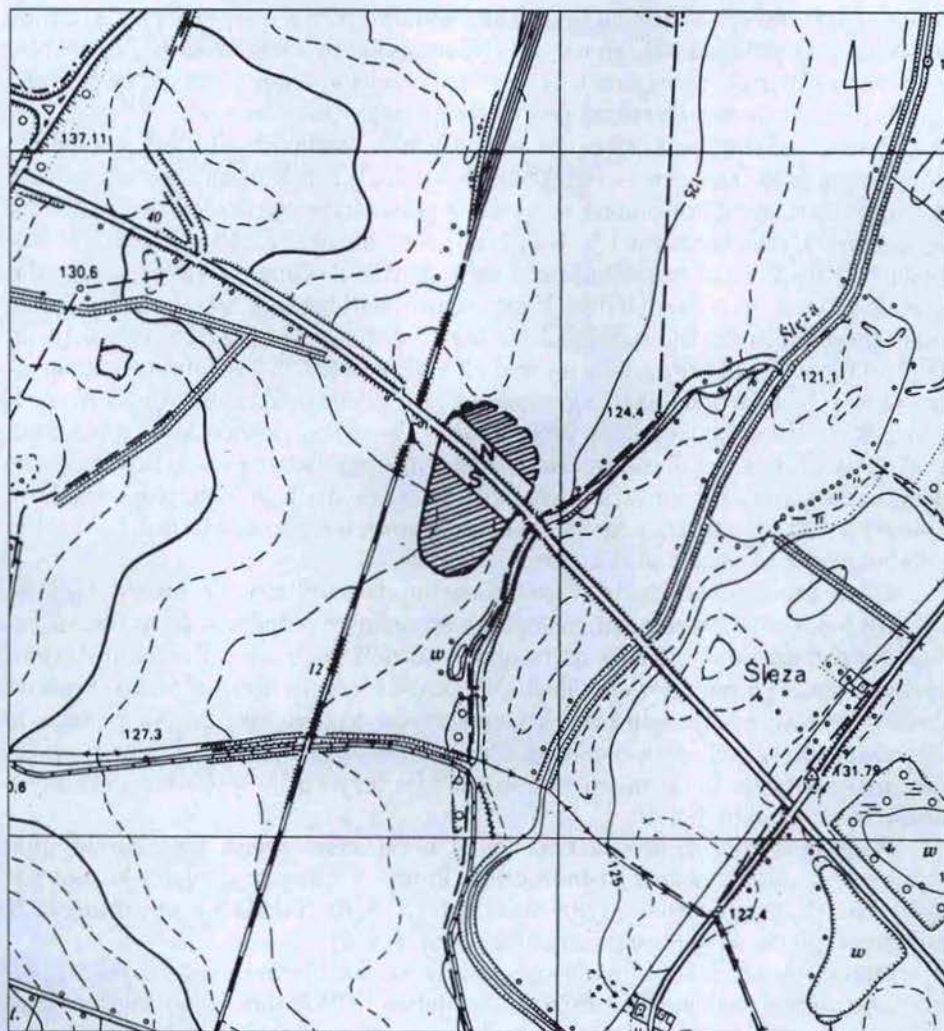
Teren badań podzielony został na działki o powierzchni 1 ara, w ramach których prowadzona była eksploracja nawarstwień. Warstwa orna gleby zdjęta została przy pomocy sprzętu mechanicznego, natomiast strop warstwy kulturowej doczyszczano ręcznie.

Pod warstwą kulturową odkrywano zarysy obiektów nieruchomych. Po dodatkowym odczyszczeniu sporządzano pierwszą część dokumentacji — rysunek, zdjęcie, opis, pomiar wysokościowy. Obiekty eksplorowano ręcznie przy pomocy drobnego sprzętu wykopaliskowego. W zależności od potrzeb i wielkości odsłanianych jam, dzielono je na dwie, cztery lub więcej części, co pozwalało na sporządzenie dokładnej dokumentacji określającej kształty obiektów.

Wyniki badań

Ogółem na stanowisku zarejestrowano obecność 156 różnego rodzaju obiektów. Większość śladów osadniczych związana jest z młodszą epoką kamienia, nieliczne natomiast z okresem wczesnego i późnego średniowiecza. Niestety, z uwagi na zły stan zachowania pierwotnych układów stratygraficznych oraz częsty brak diagnostycznych zabytków ruchomych w obiektach, pełna charakterystyka osadnictwa na stanowisku nie jest obecnie możliwa. Dlatego, w niniejszym opracowaniu, zmuszeni jesteśmy do zasygnalizowania jedynie podstawowych zagadnień.

Sekwencję zasiedlenia stanowiska otwiera osada ludności kultury ceramiki wstęgowej rytej (KCWR). Ślady tego osadnictwa skupiają się wyłącznie na nie-

Legenda do stanowiska Ślęza 10:

	czarna próchnica		piasek		ceramika		makrolityczne narzędzia kamienne
	szarobrunatna próchnica		less		kości		
	ciemnobrunatna próchnica		polepa		kamienie		
	szara próchnica		węgle drzewne		wyroby krzemienne		

Ryc. 1. Lokalizacja stanowiska Ślęza 10 wraz z wykopami N i S na mapie w skali 1:10 000

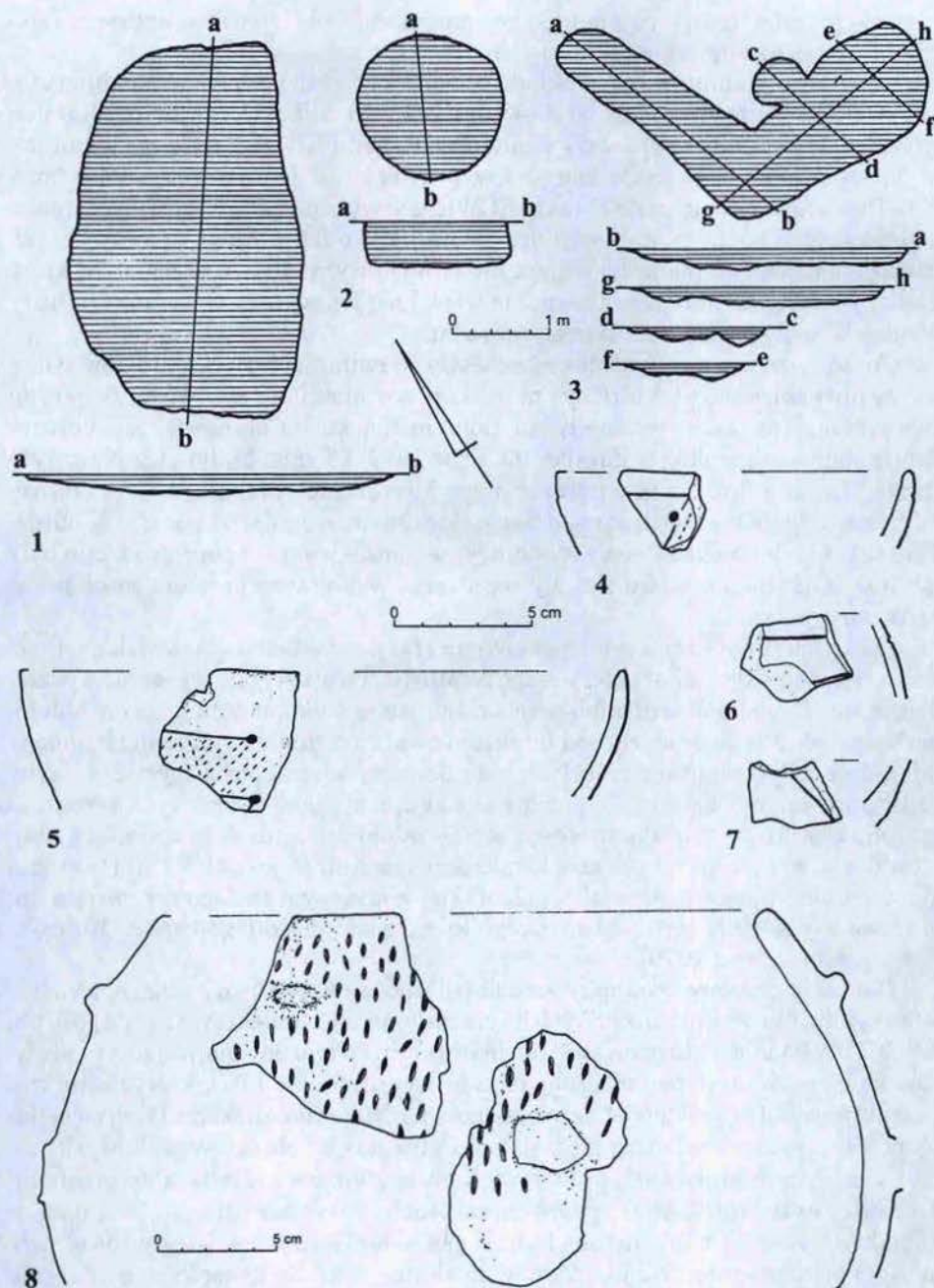
wielkiej przestrzeni we wschodniej części wykopu północnego oraz, na tej samej wysokości, w wykopie południowym. Układ obiektów i znalezisk KCWR w obu wykopach sugeruje, że można je traktować jako jeden zespół osadniczy, którego część znalazła się współcześnie pod nasypem autostrady (ryc. 2).

Ilość obiektów bezspornie wiązanych z osadą KCWR jest niewielka. W wykopie południowym — obiekty (obiekt) KCWR zaburzone zostały założeniami późniejszymi, natomiast w wykopie północnym wyróżniono trzy obiekty tej kultury. Rozległy obiekt 1 (ryc. 3: 1) zbliżony do owalu 2,45 x 3,90 m o głębokości 18 cm zawierał tylko 2 ułamki naczyń KCWR. Obiekt 67 (ryc. 3: 3) miał kształt zbliżony do rogala o dwóch ramionach, o długości 2,60 m i 2,80 m i szerokości od 0,6 m do 1,0 m. Głębokość tego założenia nie przekraczała 0,14 m. Znalaziono w nim 11 ułamków naczyń KCWR (ryc. 3: 8) i 3 artefakty krzemienne, z których jeden wykonano z krzemienia jurajskiego podkrakowskiego. Na podstawie kształtu obiektu należy przypuszczać, że mamy do czynienia z reliktem zabudowy szalaszowej. Zarejestrowane założenie mogło być rowem fundamentowym zadaszenia szalasu, który zapewne miał konstrukcję jednosłupową. Inny obiekt — 120 (ryc. 3: 2), w kształcie kolistej jamy, o średnicy około 1,10–1,20 m i głębokości 0,14 m zawierał 4 ułamki ceramiki.

Ujawniona w czasie badań część osady ludności kultury ceramiki wstęgowej rytej była najpewniej założeniem wykorzystywanym jednofazowo, w stosunkowo krótkim czasie. Wskazuje na to obecność relikwów nietrwałej budowli typu szalaszowego, ogólnie niewielka liczba obiektów nieruchomych, a także skromna ilość ułamków naczyń glinianych i artefaktów krzemienianych. Na podstawie charakterystycznych cech ceramiki, a zwłaszcza jej ornamentyki, czas funkcjonowania osady zamknąć można w ramach tzw. fazy nutowej KCWR na Dolnym Śląsku (ryc. 3: 4–8; 4: 1–9).

Kolejną, tym razem znacznie lepiej udokumentowaną fazę zasiedlenia, wyznaczają relikty zespołu osadniczego ludności kultury lendzielsko-półgarskiej (KL-P), grupy jordanowsko-śląskiej (ryc.: 5, 6). Składa się on z osady oraz znajdującego się w jej obrębie cmentarzyska (ryc. 2).

Obiekty osadnicze skupiają się głównie we wschodniej części wykopu północnego, nawarstwiając się na ślady osadnictwa KCWR. Jak się wydaje, centralne miejsce osady zajmował trapezowaty w zarysie budynek mieszkalny, zbudowany w konstrukcji słupowej (ryc. 2). Niestety nie udało się uchwycić jego całkowitego zarysu, gdyż najprawdopodobniej cała część południowo-wschodnia obiektu znajduje się pod nasypem autostrady. W odkrytej części długość dłuższych ścian budynku wynosi ok. 12 m, natomiast krótszej — ok. 4 m. Wewnątrz budynku zachowały się ślady słupów układających się liniowo, równoległe do siebie, które stanowią najpewniej pozostałości wewnętrznych podziałów architektonicznych. Budynekowi mieszkalnemu towarzyszą liczne obiekty o różnych kształtach i wielkości jam (ryc. 8), a także co najmniej pięciu budowli słupowych o konstrukcji cztero- i sześciosłupowej (ryc. 7: 1, 2). Te ostatnie obiekty mogły spełniać funkcje stodoł lub spichlerzy zapewniających zbiorom odpowiednią

Ryc. 3. Ślęza 10. Rzuty poziome i przekroje obiektów KCWR: 1 — obiekt nr 1; 2 — obiekt nr 120; 3 — obiekt nr 67; 4-8 — wybór ceramiki KCWR ze stanowiska

izolację przed wilgocią, co nie było bez znaczenia wobec bardzo płytkiego zalegania wód gruntowych w rejonie osady.

Oprócz zaglomerowanego układu obiektów osadniczych we wschodniej części wykopu północnego, na stanowisku odkryto kilka izolowanych skupień płytkich jam. Są one również wypełnione zabytkami KL-P. W wykopie południowym wydzielono trzy takie kompleksy, przy czym w jednym przypadku jamy KL-P nawarstwiły się tu na obiekty KCWR, a w wykopie północnym wyróżniono ich dwa. Na obecnym etapie trudno przesądzać o ich funkcji i rzeczywistych związkach z osadą, niemniej jednak nie istnieją wyraźniejsze przesłanki, które wskazywałyby na możliwość istnienia więcej niż jednej fazy osadniczej kultury lendzielsko-półgarskiej na tym stanowisku.

W sąsiedztwie osady odsłonięte zostały co najmniej trzy ciągi rowów, o nieokreślonej chronologii, które być może są pozostałościami ogrodzeń. Tego typu rowy okalające osady wystąpiły na Dolnym Śląsku na stanowiskach kultury lendzielsko-półgarskiej w Zarzycy (O. Prus 1982) i Tyńcu Małym (E. Noworyta 1986). Za taką funkcją przemawiać mogą kierunki ich przebiegu, w przybliżeniu prostopadłe do kierunku spadku stoku oraz nieregularne zarysy. W odróżnieniu od tych obiektów rowy melioracyjne konsekwentnie poprowadzone były wzdłuż linii spadku stoku i miały regularne, wykonane sprzętem mechanicznym zarysy (ryc. 2).

Poza jamami osadniczymi z omawianej fazy zasiedlenia stanowiska, odkryto również obiekty o charakterze sepulkralnym. Tworzyły one wyraźnie wydzielające się skupisko w centralno-wschodniej części wykopu północnego. Oddalone były o ok. 12-20 m na zachód od skraju zwartych zabudowań osady i najpewniej stanowiły cmentarz zmarłych członków jej społeczności (ryc. 2). Gdyby traktować omówione powyżej, izolowane skupienia jam osadniczych jako integralnie powiązane z osadą, to wówczas należałoby stwierdzić, że cmentarz znajdował się w jej centrum. Taka lokalizacja cmentarza jest charakterystyczna dla plemion kultury lendzielsko-półgarskiej w szerszym zasięgu terytorialnym, a także w ogóle dla ugrupowań całego kręgu naddunajskiego (np. A. Kulczycka-Leciejewiczowa 1979).

Obiekty grobowe wystąpiły w pasie o długości około 20 m, rozciągającym się w przybliżeniu wzdłuż linii SW-NE. Natrafiono na 9 obiektów (81, 84, 87, 88, 89, 91, 92, 94 i 95), które na podstawie inwentarzy można z największym prawdopodobieństwem uznać za groby oraz kilka (82, 85, 96 i 97), których funkcja sepulkralna jest prawdopodobna, ale nie potwierdzona znaleziskami. O ich związku z cmentarzyskiem świadczy głównie położenie pośród obiektów grobowych.

Zarysy jam grobowych były w większości zbliżone kształtem do prostokątów lub kwadratów o zaokrąglonych narożach, o wymiarach od 0,50 x 0,65 m (obiekt 94) do 1,05 x 1,50 m (obiekt 81) i głębokości do 0,20 m. Uległy one w stropowej partii zdegradowaniu, głównie na skutek orki. Są to części den znacznie głębszych obiektów, zapewne pierwotnie dochodzących do głębokości około 1 m. Potwierdziły to w kilku przypadkach ścięte górne partie naczyń oraz inwentarze krzemienne odkrywane w stropowych partiach zachowanych części ich wypeł-

nisk. Pierwotnie zabytki te spoczywały na dnie jam grobowych. Konsekwencją znacznego stopnia zniszczenia jest też przypuszczalnie niepełny inwentarz zabytków pochodzących z poszczególnych obiektów oraz brak nawet śladów po kościach ludzkich. Spowodowane to było niekorzystnymi warunkami glebowymi, nadmiernym dopływem tlenu w momencie, gdy w wyniku późniejszej uprawy roli, pochówki znalazły się bezpośrednio pod warstwą orną.

Za uznaniem omówionych obiektów za groby przemawia ich kształt, inwentarze i ich usytuowanie we wnętrzu jam. Na tej ostatniej podstawie sądzić należy, że zwłoki składane były w grobach w pozycji skurzonej, na boku. Poniżej podajemy bliższe dane dotyczące jedynie ważniejszych obiektów sepulkralnych, choć zdajemy sobie sprawę z faktu, że mniejsze rozmiary pozostałych jam i brak w nich wyposażenia może być, np. skutkiem specyficznego traktowania pochówków dziecięcych przez ludność kultury lendzielsko-połgarskiej.

Obiekt 81 o zarysie prostokątnym posiadał wymiary 1,5 x 1 m (ryc. 9: 1). W jego południowej części wystąpiło skupisko 6 artefaktów krzemienych i jeden kamienny. Są to: 3 wióry mikrołuskane (ryc. 10: 2, 4, 7), wiertnik z wióra (ryc. 10: 6) i 2 wióry bez widocznych śladów użytkowania (ryc. 10: 3, 5) oraz kamienna siekierka czworościenna o asymetrycznie oszlifowanym ostrzu (ryc. 10: 1). Ponadto w grobie znajdował się dolny fragment naczynia.

Obiekt 84 kształtem zbliżony był do kwadratu o wymiarach ok. 0,9 x 0,9 m (ryc. 9: 2). Znalezione w nim fragmenty dwóch naczyń.

Obiekt 87 o prostokątnym zarysie i wymiarach 1,4 x 1 m (ryc. 9: 3). Jego północny narożnik został uszkodzony przez rów drenarski. W południowej części wypełniska obiektu znajdowały się 3 naczynia: misa (ryc. 11: 4) oraz dwa pu-charki na pustych nóżkach (ryc. 11: 2, 3). Obok nich spoczywała bransoleta miedziana (ryc. 11: 1).

Obiekt 88 silnie zniszczony, zachowany zaledwie do głębokości 5 cm, o kształcie w przybliżeniu prostokątnym z zaokrąglonymi narożnikami, o wymiarach 1,3 x 0,9 m (ryc. 9: 4). W jego wypełnisku znaleziono fragment naczynia (ryc. 12: 6) i czworościenną siekierę kamienną o asymetrycznie oszlifowanym ostrzu (ryc. 12: 4).

Obiekt 89 posiadał prostokątny zarys o wymiarach 1,5 x 1 m (ryc. 9: 5) i głębokość do 0,1 m. Jego południowa część została zniszczona przez rów drenarski. W wypełnisku odkryto 8 artefaktów krzemienych, wśród których wyróżniono: duży wiórowy półtylczak z mikrołuskaniem na jednej krawędzi (ryc. 13: 5), 5 trapezów (ryc. 13: 6-10), dwa wióry mikrołuskane (ryc. 13: 11-12), czworościenną siekierę kamienną o asymetrycznie oszlifowanym ostrzu (ryc. 13: 2), a ponadto znaleziono czworościenną siekierę miedzianą (ryc. 13: 1) oraz dwa częściowo uszkodzone w górnych partiach naczynia (ryc. 13: 3-4).

Obiekt 91. Zbliżony do prostokąta ze ściętymi narożnikami i wymiarach 1,4 x 1,0 m. W jego wypełnisku nie stwierdzono materiałów zabytkowych. Związek tego obiektu z pozostałymi grobami jest niepewny. Za funkcją grobową przemawia jednak jego kształt oraz to, że wystąpił on w sąsiedztwie innych grobów.

Obiekt 92. Prostokątny o wymiarach 1,3 x 0,8 m i zachowanej głębokości do 0,1 m (ryc. 9: 6). W jego środkowej części odsłonięto skupisko składające się z kilkunastu artefaktów krzemiennych. Cztery dalsze wyroby krzemienne wystąpiły łącznie z asymetrycznym toporkiem kamiennym (ryc. 14: 1) znalezionym w południowo-wschodniej partii jamy. Na łączną ilość 18 zabytków krzemiennych, 13 to trapezy (ryc. 14: 4–14, 17–18), jeden odłupek negatywowy (ryc. 14: 16), dwa wiórowe półtylczaki (ryc. 14: 2, 15), jeden wiór mikrołuskany z odlamanym wierzchołkiem (ryc. 14: 3) oraz jeden wiór bez widocznych śladów używania (ryc. 14: 19).

Obiekt 94 i 95 (ryc. 9: 7). Pierwszy z nich niewielki, zbliżony do prostokąta ze ściętymi narożnikami, o wymiarach 0,64 x 0,5 m. Przecinał on wschodnią krawędź kwadratowego w rzucie poziomym obiektu 95, o rozmiarach 0,8 x 0,8 m. Oba uległy silnemu zniszczeniu, do tego stopnia, że zachowały się jedynie ich partie spągowe do głębokości 7–8 cm. W obiekcie 94 znaleziono dwa fragmenty naczyń (ryc. 12: 5, 7), zaś w obiekcie 95 trzy artefakty krzemienne, w tym dwa rylce (ryc. 12: 1, 3) i wiór mikrołuskany (ryc. 12: 2). Ze względu na zły stan zachowania obydwu obiektów sądzić należy, że są to tylko resztki inwentarzy grobowych. Wzajemne położenie tych obiektów względem siebie może nasuwać przypuszczenie, że mamy do czynienia z pochówkiem osób ze sobą spokrewnionych. Odnotować też należy pewne następstwo czasowe wynikające z faktu przecięcia większej jamy przez mniejszą.

Kolejne fazy osadnictwa na badanym stanowisku reprezentują dwa obiekty: jeden rozległy (125), datowany na *okres wczesnego średniowiecza* (XI – poł. XIII wieku) i 108 (ryc. 2), w którym znaleziono trzy ułamki ceramiki późnośredniowiecznej. Pierwszy z obiektów, jest przypuszczalnie śladem po zagłębionym wnętrzu budynku o konstrukcji naziemnej (zrębowej?), który miał pierwotnie wymiary około 6,5 x 8 m (ryc. 15: 1), drugi, kolisty w zarysie, o średnicy 1,0–1,1 m i głębokości 0,7 m pełnił jakąś funkcję gospodarczą być może związaną z rolnictwem. Niewielka ilość materiału w obiekcie 125, w szczególności ceramicznego (ryc. 15: 2–4), może wskazywać również na jego gospodarczy charakter.

Wnioski ogólne

Zarejestrowane w trakcie wykopalisk ślady osadnictwa neolitycznego związanego z KCWR, pozwalają sądzić, że są to relikty krótkotrwałego obozowiska. Świadczą o tym konstrukcje szalasowe oraz ubogie inwentarze zabytków z niewielką liczbą ceramiki i wyrobów krzemiennych datowanych wyłącznie na tzw. fazę nutową.

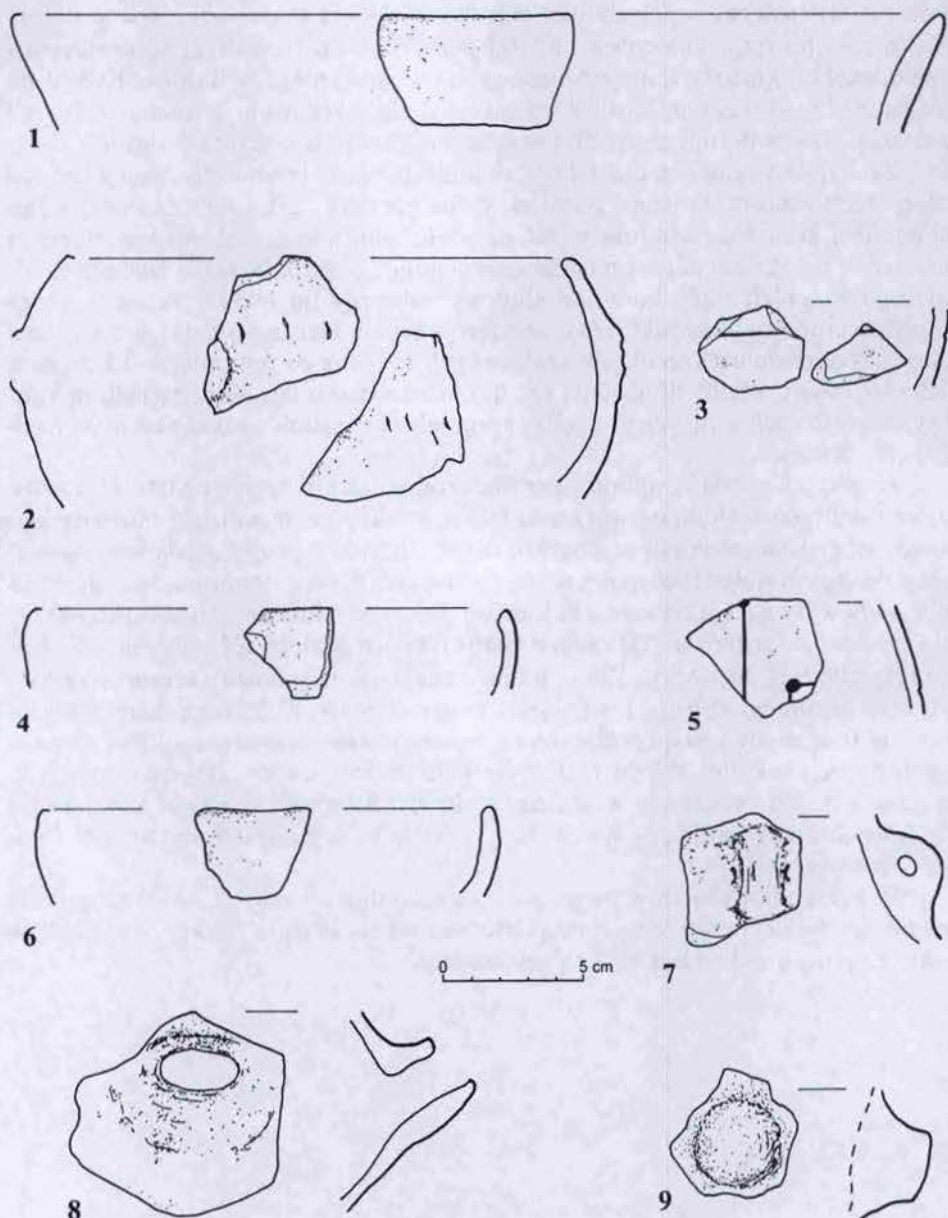
Relikty odsłoniętego na stanowisku Ślęza 10 obozowiska wchodzą w skład sieci osadnictwa KCWR, które w początkach młodszej epoki kamienia zasiedliło obszar dorzecza Ślęzy (A. Kulczycka-Leciejewiczowa 1993). Pomimo, że nie odsłonięto tu zabudowy mieszkalnej o bardziej trwałym charakterze, to usytuowanie krótkotrwałego obiektu szalasowego i jam gospodarczych na płaskim

terenie zalewowym, wyniesionym zaledwie o 2–3 m ponad obecne dno doliny Ślęzy, jest nowym elementem, do tej pory nie rejestrowanym w preferencji osadniczej tej kultury. Z dotychczasowych badań wynika, że ludność KCWR na obszarze tzw. lessów dolnośląskich swoje osady sytuowała w nieco wyższych partiach zboczy dolin rzecznych i w strefach krawędziowych tych dolin.

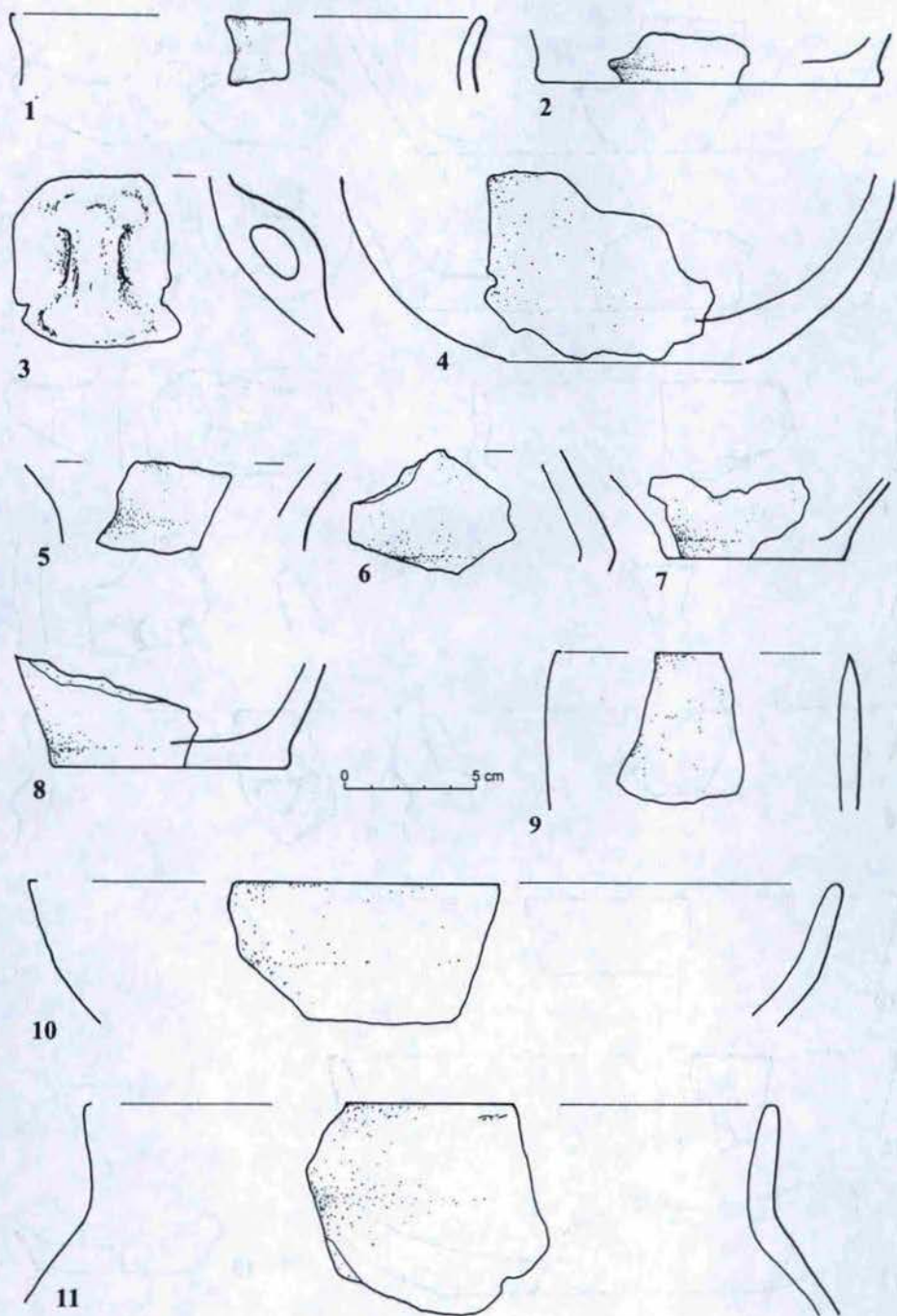
Za wyjątkowe uznać też należy odsłonięcie osady i współczesnego jej cmentarzyska ludności kultury lendzielsko-polgarskiej, grupy jordanowsko-śląskiej. Ten kompleks osadniczy jest największym, jaki został odkryty w ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat na obszarze Dolnego Śląska. W skład zespołu osadniczego wchodził duży budynek słupowy założony na planie trapezu, cztery budynki słupowe o charakterze gospodarczym (spichlerze, stodoły), jamy gospodarcze i pozostałości obiektów szałasowych (?) oraz co najmniej 9–13 grobów szkieletowych. W chwili obecnej trudno przesądzać o istnieniu związków funkcjonalnych zachodzących pomiędzy kompleksem osadniczo-cmentarnym, a odkrytymi rowami.

Bogaty, choć zdekompletowany materiał stanowić będzie podstawę do studiów z zakresu socjotopografii osadnictwa, a także przyczynić się może do lepszego poznania zwyczajów pogrzebowych ludności grupy jordanowsko-śląskiej, kultury lendzielsko-polgarskiej na Dolnym Śląsku. Pomimo, że w grobach nie zachowały się żadne szczątki ludzkie, to w oparciu o dotychczasowe odkrycia grobów z Jordanowa (H. Seger 1919) i Tyńca Małego (M. Górecka, E. Noworyta 1980; E. Noworyta 1986), a także znaleziska grobowe z szerszego zasięgu terytorialnego kultury lendzielsko-polgarskiej (A. Kulczycka-Leciejewiczowa 1979) możemy podjąć próbę rekonstrukcji podstawowych aspektów związanych z pochówkami. Wśród nich wymienić można sposób złożenia zmarłych w grobach, ich orientację w stosunku do stron świata, a nawet pokusić się o określenie ich struktury społecznej. Kwestie te będą przedmiotem odrębnego opracowania.

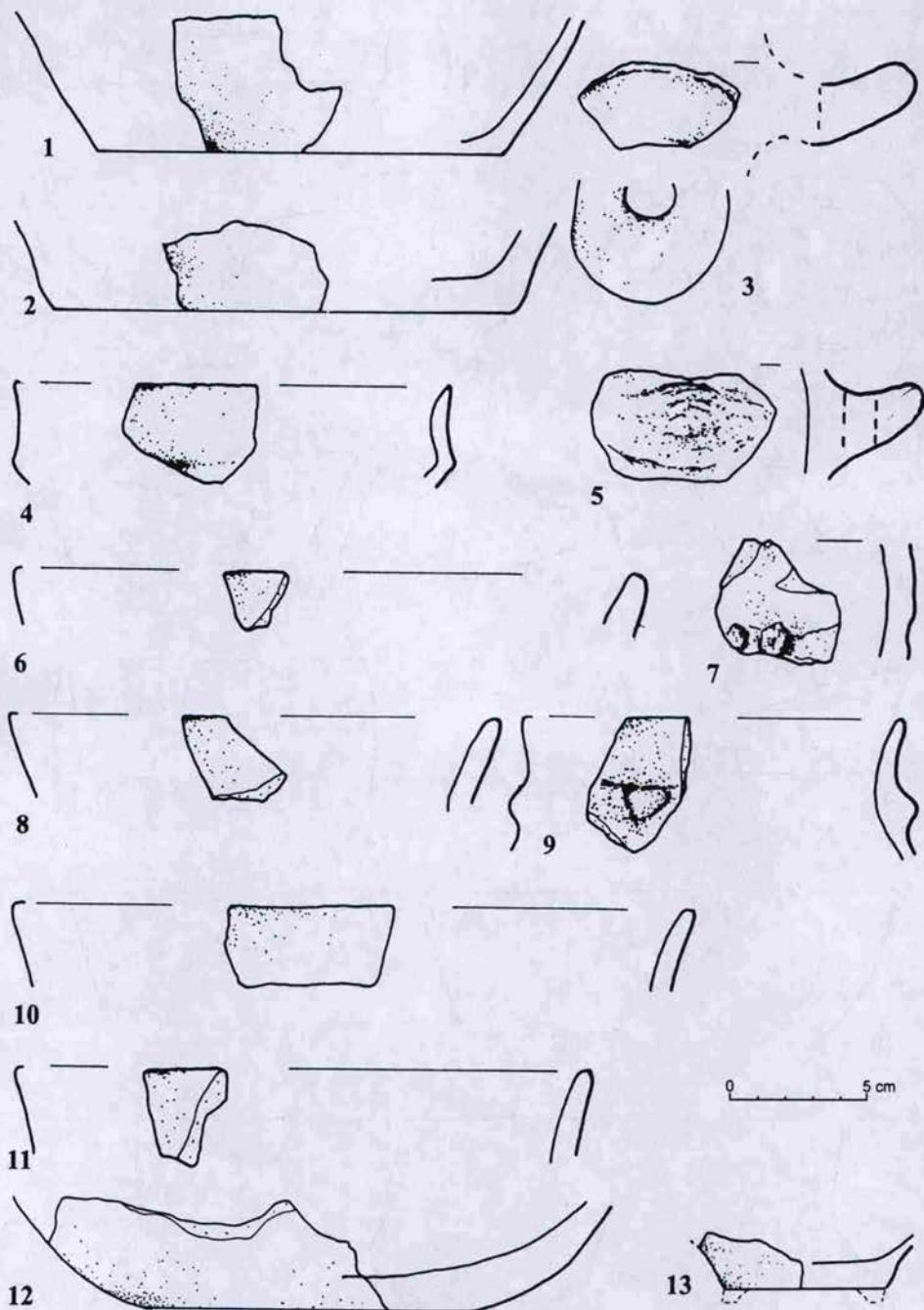
W przypadku obiektów wczesno- i późnośredniowiecznych, które grupowały się na niewielkiej przestrzeni, przypuszczać można, że są to relikty osad usytuowanych poza przebadaną częścią stanowiska.

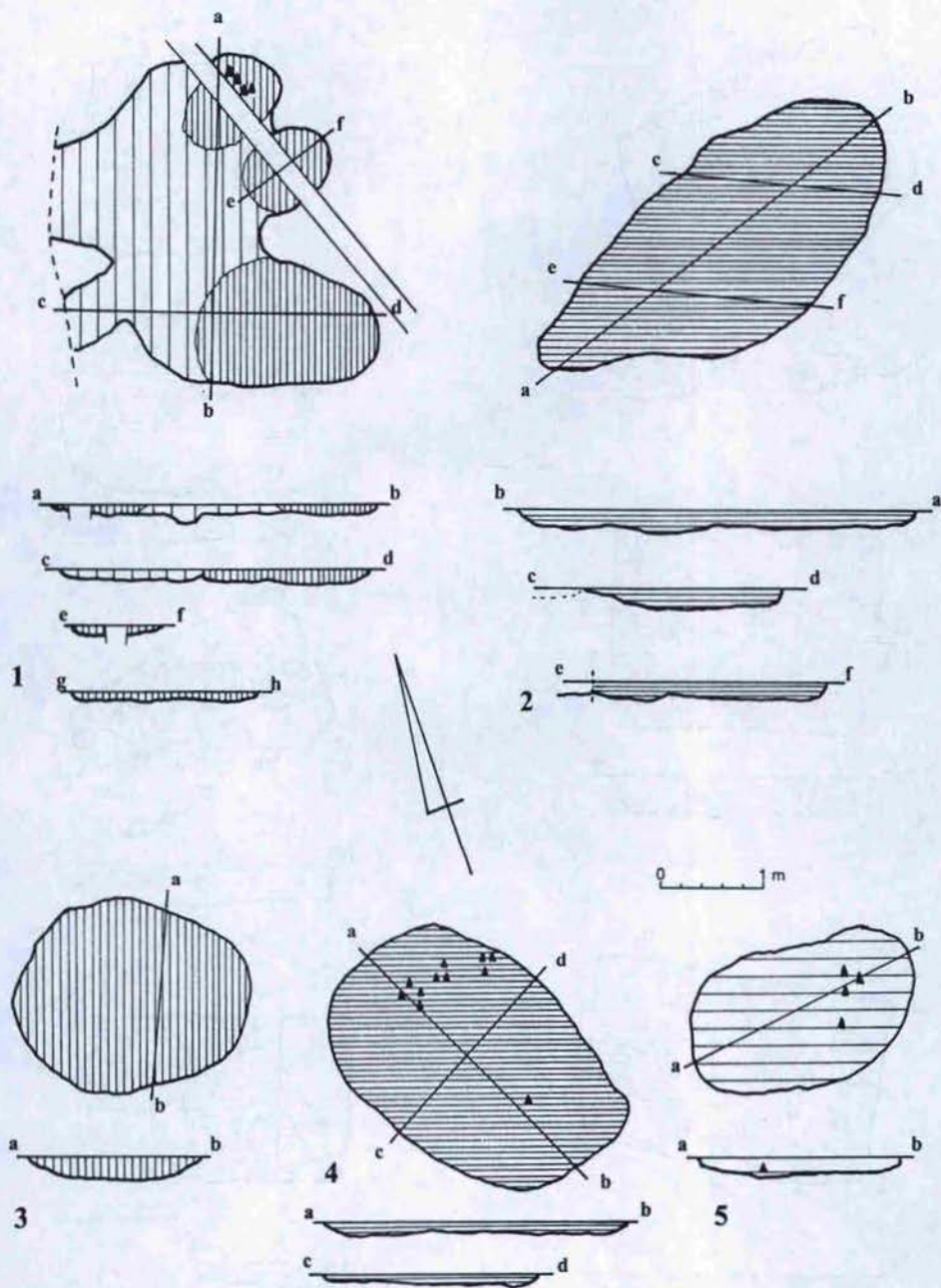
Ryc. 4. Śleza 10. 1-9 — wybór ceramiki KCWR

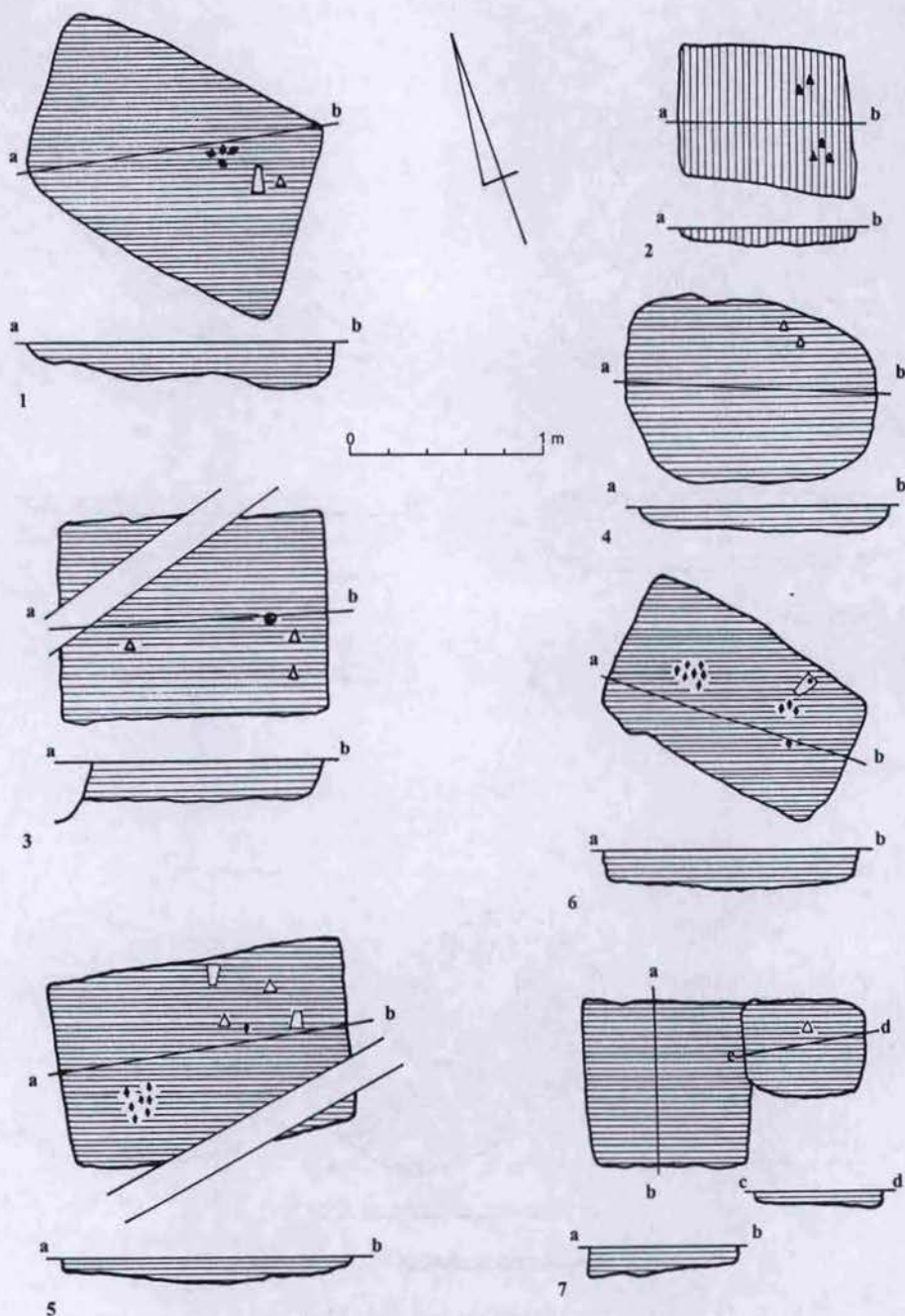
Ryc. 5. Ślęza 10. 1-11 — wybór ceramiki z osady KL-P

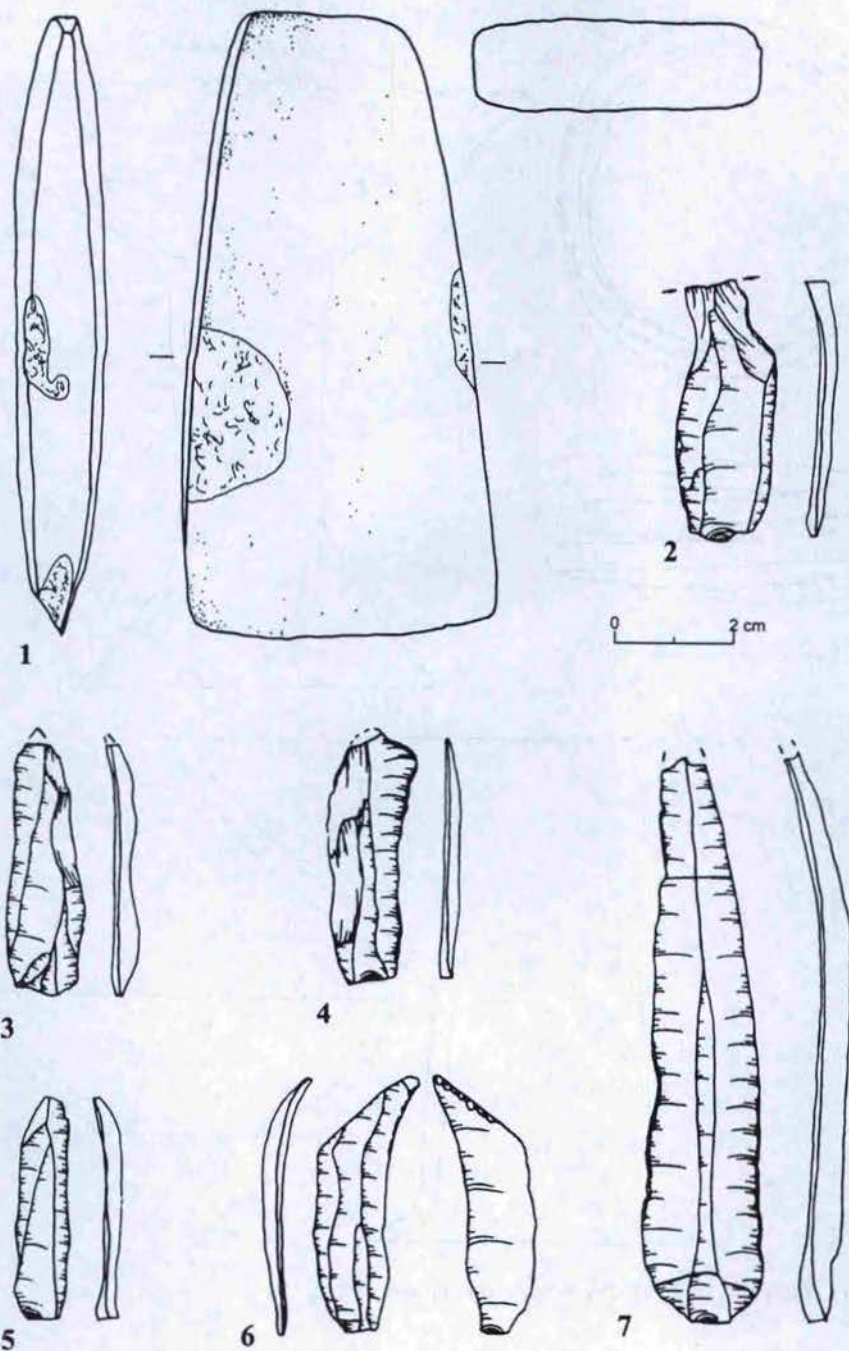
Ryc. 6. Ślęza 10. 1-13 — Wybór ceramiki z osady KL-P

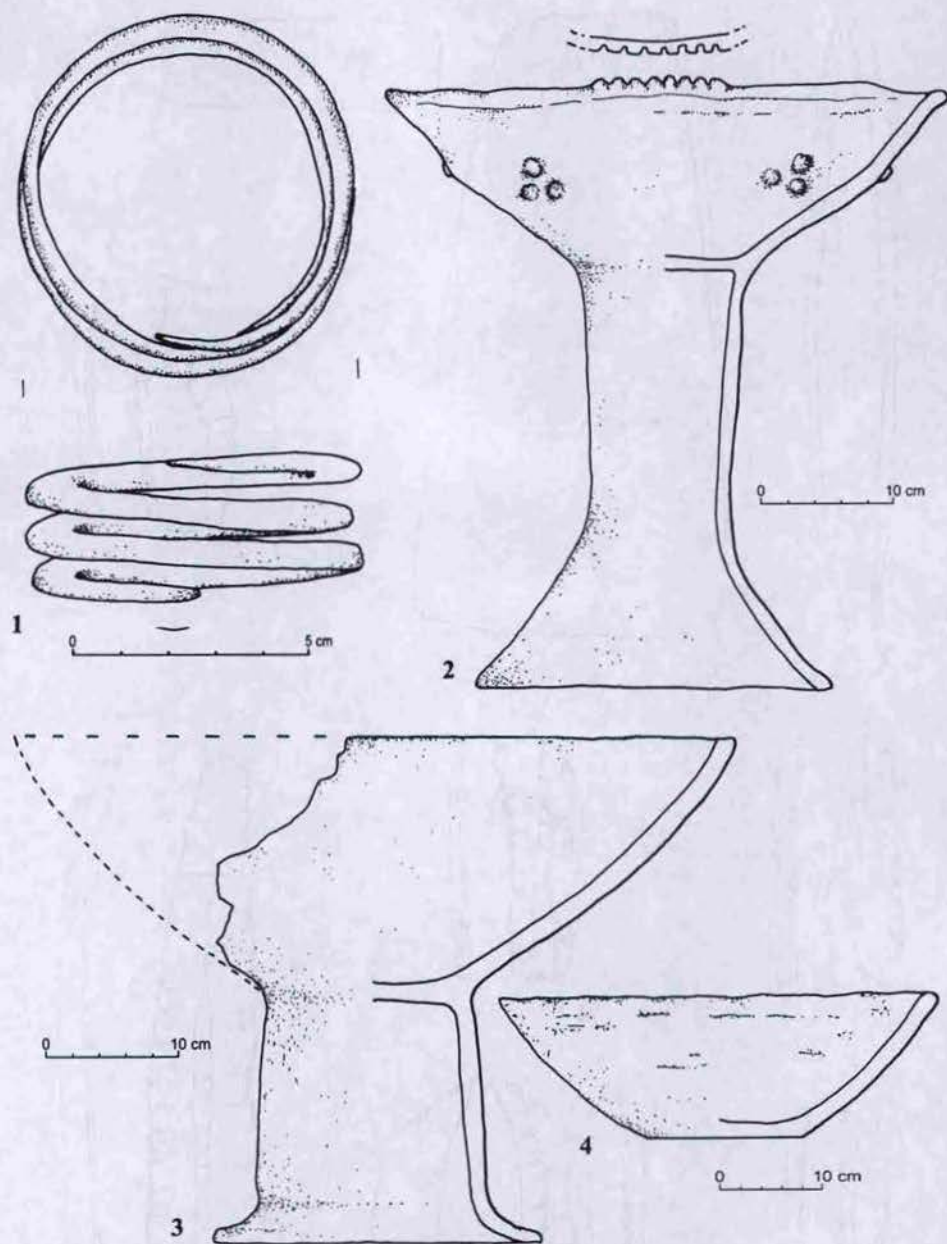
Ryc. 8. Ślęza 10. Rzuty poziome i przekroje obiektów z osady KL-P

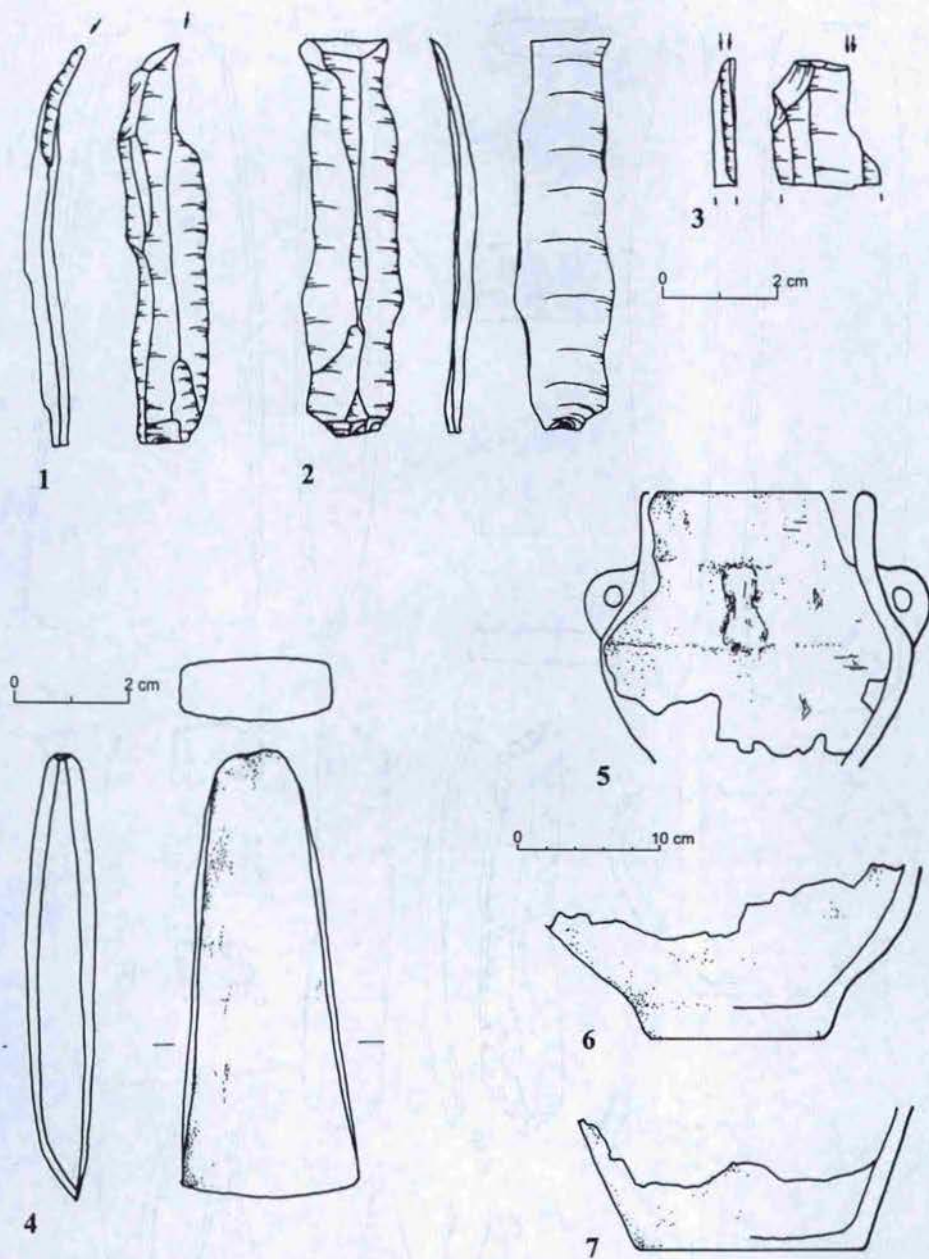
Ryc. 9. Śłęza 10. Rzuty poziome i przekroje jam grobowych KL-P: 1 — obiekt nr 81; 2 — obiekt nr 84; 3 — obiekt nr 87; 4 — obiekt nr 88; 5 — obiekt nr 89; 6 — obiekt nr 92; 7 — obiekty nr 94-95

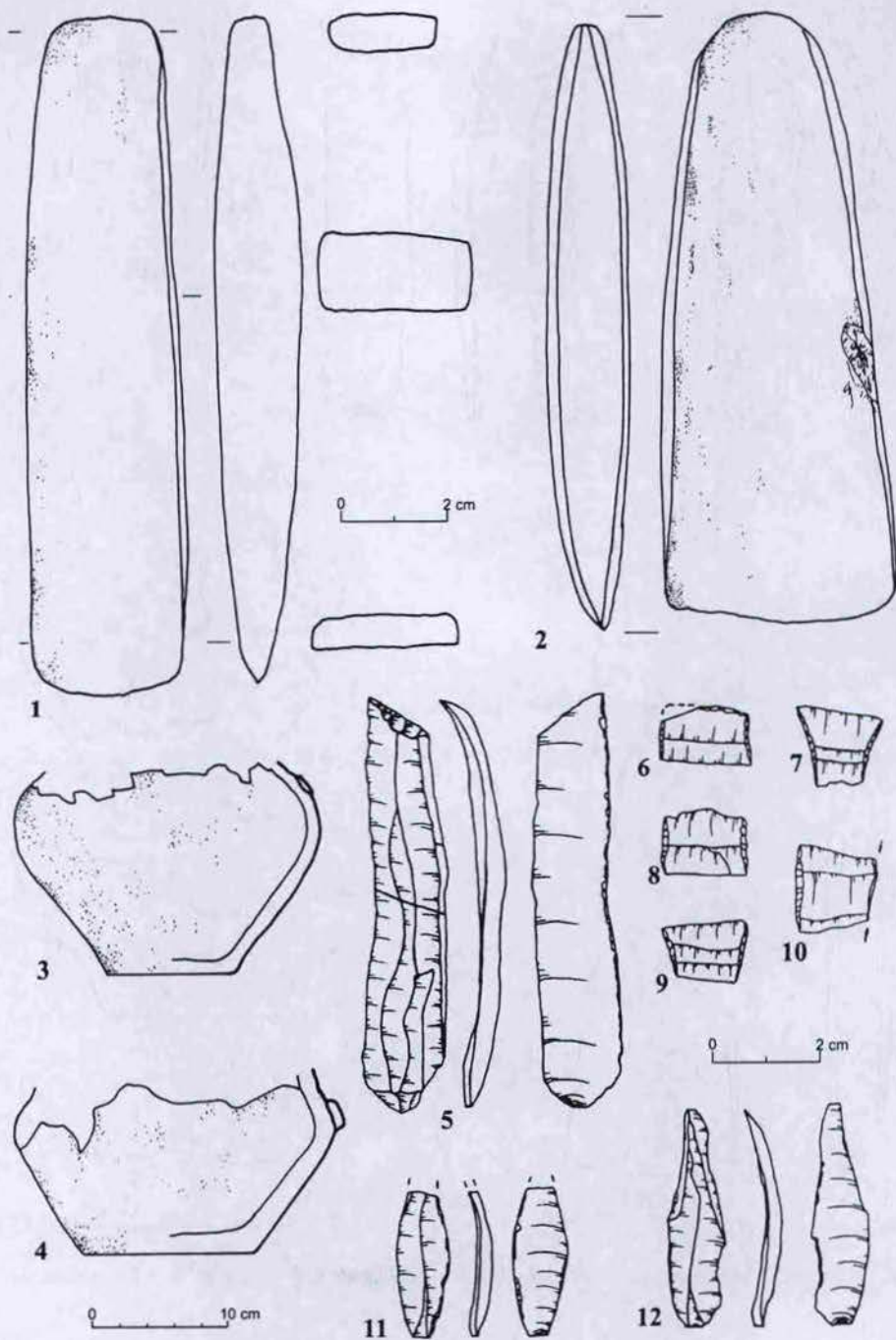
Ryc. 10. Śleza 10. Obiekt 81; 1-7 — inwentarz grobowy KL-P

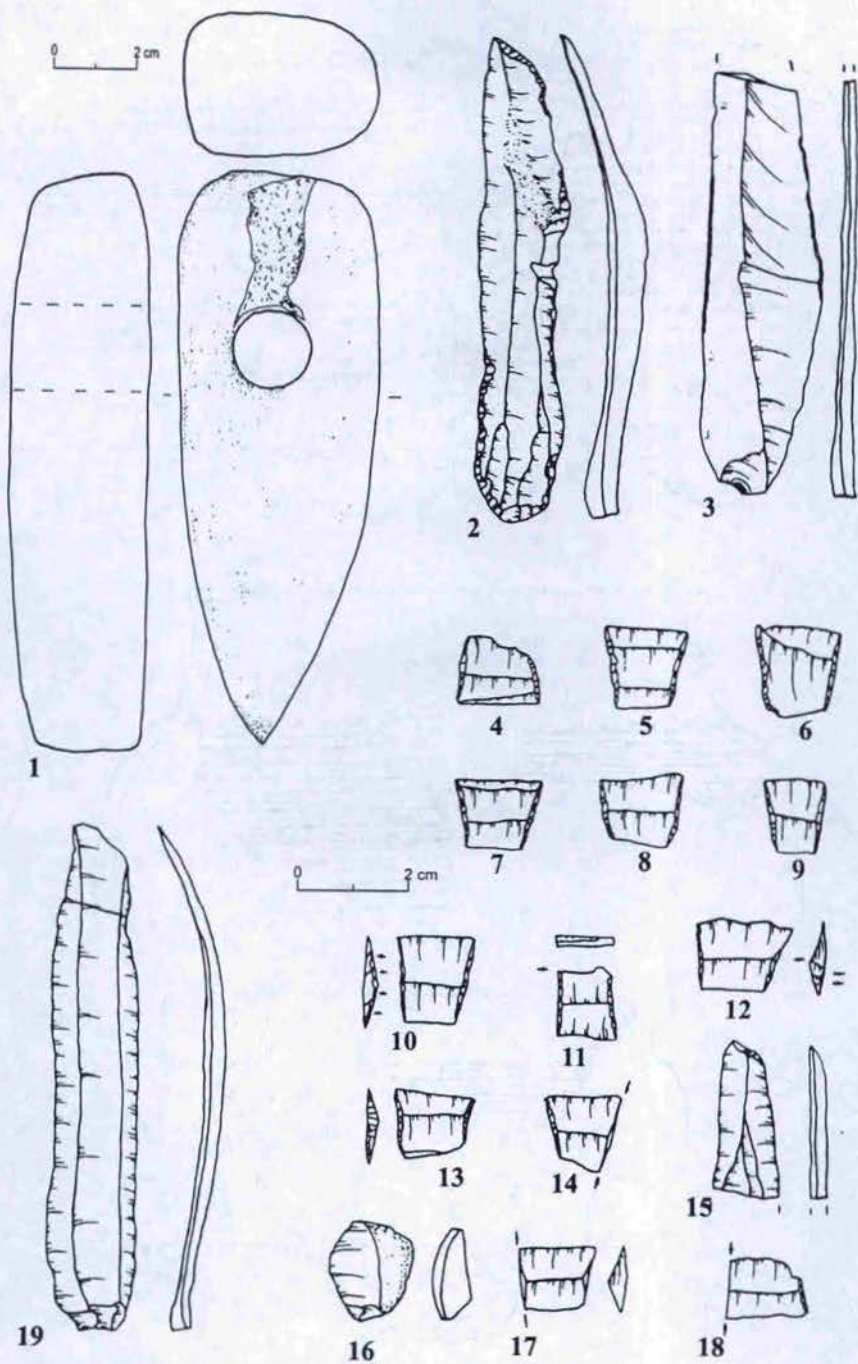
Ryc. 11. Ślęza 10. Obiekt 87: 1-4 — inwentarz grobowy KL-P

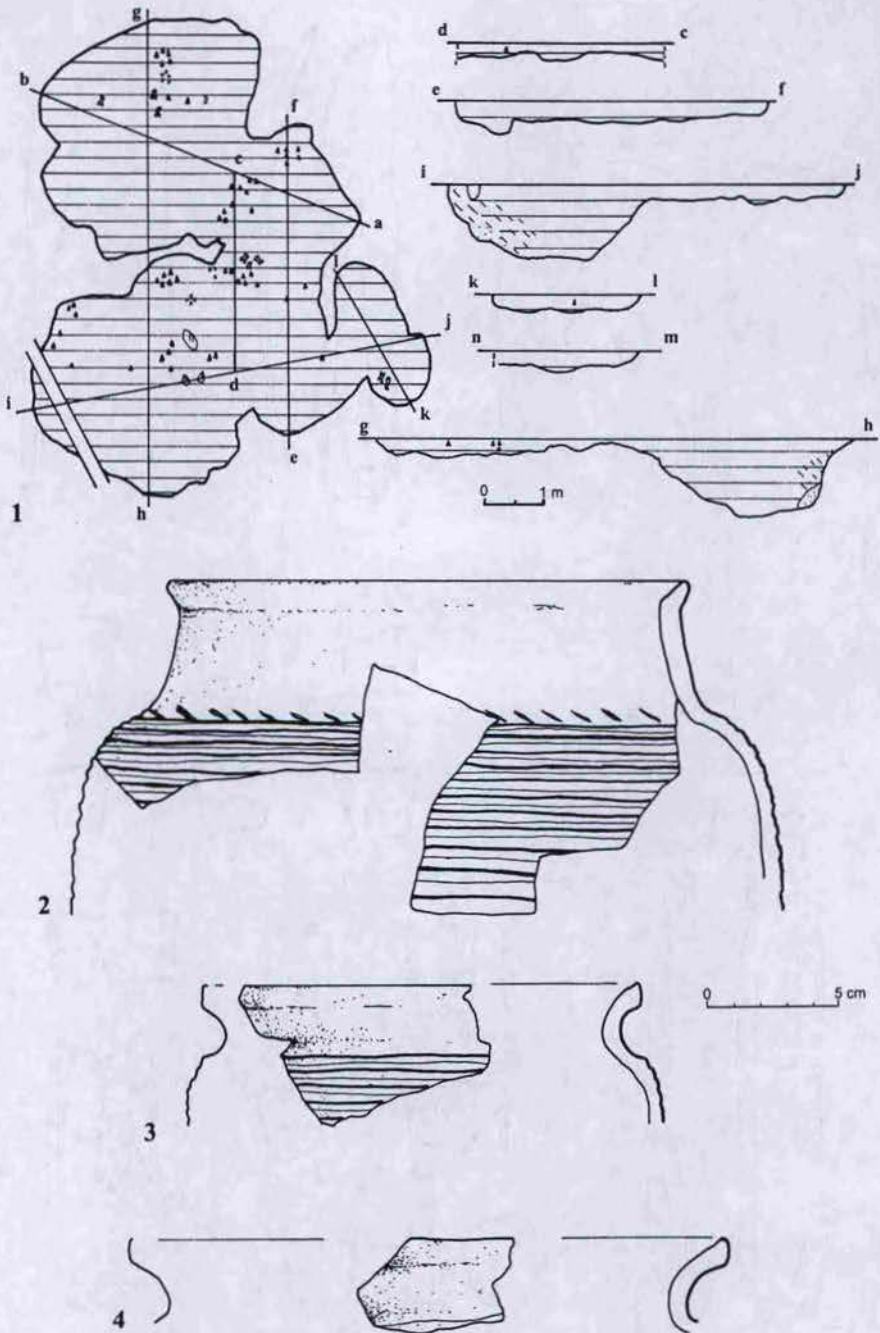
Ryc. 12. Śłęza 10. Inwentarze grobowe KL-P: 1-3 — obiekt 95; 4, 6 — obiekt 88; 5, 7 — obiekt 94

Ryc. 13. Śleza 10. Inwentarz grobowy KL-P: 1-12 — obiekt 89

Ryc. 14. Śleza 10. Inwentarz grobowy KL-P: 1-18 — obiekt 92

Ryc. 15. Ślęza 10. Obiekt 125: 1 — rzut poziomy i przekroje obiektu; 2–4 wybór ceramiki wczesno-średniowiecznej

BIBLIOGRAFIA

Górecka M., Noworyta E.

- 1980 *Sprawozdanie z badań archeologicznych na osadzie grupy jordanowskiej kultury lendzielskiej w Tyńcu Małym, gm. Kobierzycze, woj. Wrocław, Sprawozdania Archeologiczne, vol. 32, s. 91-101.*

Kondracki J.

- 1994 *Mezoregiony fizyczno-geograficzne Polski, PWN, Warszawa.*

Kulczycka-Leciejewiczowa A.

- 1979 *Pierwsze społeczeństwa rolnicze na ziemiach polskich. Kultury kręgu naddunajskiego [w:] Prahistoria ziem polskich t. 2. Neolit, W. Hensel, T. Wiślański (red.), Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, s. 19-164.*

- 1993 *Osadnictwo neolityczne w Polsce południowo-zachodniej, Wrocław.*

Noworyta E.

- 1986 *Osada grupy jordanowskiej kultury lendzielskiej w Tyńcu Małym, gm. Kobierzycze, Silesia Antiqua, vol. 28, s. 7-96.*

Prus O.

- 1982 *Osada średniej fazy rozwoju kultury lendzielskiej na Dolnym Śląsku w Zarzycy, gm. Łagiewniki, w świetle badań przeprowadzonych w latach 1979-1980, Silesia Antiqua, vol. 24, s. 5-56.*

Seger H.

- 1919 *Die keramischen Stilarten der jüngeren Steinzeit Schlesiens, Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift, N. F., vol. 7, s. 1-89.*